

STROKOVNA EKSKURZIJA ČLANOV PVD SEVER – GORENJSKA NA PRIMORSKO – »PO POTEH OSAMOSVOJITVENE VOJNE 1991« IN UDELEŽBO NA OSREDNJI SPOMINSKI PROSLAVI OB DNEVU SUVERENOSTI V ŠEMPETRU

Vir/avtor: Damjan Renko

Fotografije: Brane Gradišnik, Vid Šibelja (Facebook profil), Damjan Renko

Videozapis:

- avtor: Vid Šibelja (<https://youtu.be/Sp-RPSneVJO> - odobritev za objavo na spletni strani društva)
- avtor: Brane Gradišnik (<https://youtu.be/IFFYsAkNoDs?si=3VdTLM4yiPipKy4u> - odobritev za objavo na spletni strani društva)

Člani PVD Sever - Gorenjska smo se v petek, dne 25. oktobra 2024 udeležili strokovne ekskurzije na Primorsko z vodilno temo – »Po poteh osamosvojitvene vojne 1991«, kot smo si to zadali v našem programu za leto 2024, katerega se je udeležilo 21 članov in 6 simpatizerjev društva.

Kot že običajno so udeleženci strokovne ekskurzije na avtobus podjetja LUKA PGT d.o.o., med 7.25 in 8.35 uro pričeli vstopati na vnaprej določenih točkah (AP Jesenice, AP Blejska Dobrava, AP Bled Mercator, mesarija Mlinarič Lesce - prevzem malice, AP Tulipan Lesce, AP Radovljica, AP Lakner na Kokrici). Iz Kranja smo po dogovoru z udeleženci ekskurzije zaradi napetega urnika brez postanka odšli do Parka vojaške zgodovine Pivka, kjer smo se na centralnem parkirnem prostoru najprej okrepčali z odlično malico. V nadaljevanju pa se je nato pod strokovnim vodstvom enega od uslužbencev odvil strokovni del ekskurzije, kjer smo si najprej ogledali manjši zunanji depo (plato) na katerem se že vse od leta 2021 nahaja 11 umetniških skulptur (kipov), ki so bile že več desetletij prej locirane v parku poleg gradu Brdo na območju JGZ Brdo. Navedene skulpture so bile v letu 2021 mimo uveljavljenih postopkov in v nasprotju z aktualno zakonodajo (Zakon o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1) odpeljane v Park vojaške zgodovine v Pivki, kjer naj bi bilo izvedeno njihovo »restavriranje«. V bistvu pa so bile skulpture po kasnejših ugotovitvah odstranjene le zaradi politične pobude iz takratnih vladnih vrst, ker naj bi kot relikti obdobja NOB metale slabo luč na takratno predsedovanje Slovenije Svetu EU. Po zadnjih informacijah z Ministrstva za kulturo bodo vse skulpture po restavriranju v skladu sprejeto vladno strategijo Strategijo razvoja JGZ Brdo 2024/2028, v letu 2025 umeščene nazaj na prvotno lokacijo, s čimer bo vzpostavljeno pravno stanje.

Nadaljnji ogled Parka vojaške zgodovine Pivka se je nato odvil v kompleksu nekdanje italijanske in kasneje jugoslovanske vojašnice. Navedena muzejska ustanova se ukvarja z ohranjanjem in predstavljanjem vojaško - zgodovinske dediščine s poudarkom na tehnični kulturi. Tako je nosilna zbirka muzeja nacionalna tankovsko-artilerijska zbirka z oklepnimi in drugimi vojaškimi vozili iz 2. svetovne vojne, hladne vojne in slovenske osamosvojitvene vojne. V tem delu izstopa atraktivna zbirka šestih letal: F-86D Sabre Dog, F-84 Thunderjet, Mig-21 Fishbed, Soko 522, Aero 3, IAR-93 in treh helikopterjev: Soko Gazella, Bell 212, Mi-8. V nadaljevanju smo si ogledali še naslednje razstave:

- »Pot v samostojnost«, ki se nahaja v novem paviljonu (2015) in prikazuje potek osamosvajanja R. Slovenije s poudarkom na osamosvojitveni vojni. Prvi del razstave prikazuje življenje v Jugoslaviji, njenih oboroženih silah JLA ter vzrokih ki so pripeljali do osamosvojitve Slovenije ter razpada Jugoslavije kot skupne države. Drugi del razstave je posvečen bojni tehniki iz leta 1991. Ogledali smo si tanke in oklepna vozila T-55, M-84, BTR, BVP, BOV ter letalo Mig-21 in helikopter Gazela TO-001 Velenje.
- »Podmorničarstvo Jugoslavije« in osrednji eksponat, t.j. podmornica P-913 ZETA, prikazuje življenje in delo podmorničarjev v mornarici JLA. Podmornico je muzeju v letu 2011 podarila R. Črna Gora na pobudo nekdanjega admirala Marjana Pogačnika. Seveda je deset udeležencev ekskurzije izkoristilo to redko priložnost in si je ogledala tudi notranjost podmornice.
- Zbirka vozil, vključuje različna vozila, ki jih je uporabljala JLA. Ogledati si je mogoče tanka T-72 in M-84, samohodno havbico 2S1 »Gvozdika«, protiletalski sistem ZSU-57 in Praga M53/59, oklepno vozilo BVP-M80A, inženirsko vozilo za kopanje rovov BTM-3 ter simulator tanka T-55.

- »Partizanske tankovske enote« zajema tanke in ostala oklepna vozila ter orožja iz obdobja 2. svetovne vojne. Ogledali smo si ameriški tank M3 Stuart, sovjetski tank T-34/85 ter britansko gosenično transportno vozilo Bren Carrier.
- »Oklep svobode« zajema vojaška vozila in orožje ki jih je Jugoslavija prejela kot vojaško pomoč zahodnih zaveznikov v petdesetih letih 20. Stoletja ob sporu Tita s Stalinom.
- »Artilerija« je obsežna zbirka, ki zajema topove in protiletalske topove kot so npr. Flak 88, Bofors, Long Tom idr..... ter tudi šolsko letalo JLA SOKO 522.

Polni vtisov in novih spoznanj smo se nato odpeljali do turistične kmetije »Pri Rjavčevih«, Šempas 158, 5261 Šempas, kjer so nam domačini med 13.45 in 14.45 uro pripravili degustacijo vin in njihovih mesnatih dobrot, omogočen pa nam je bil tudi nakup le-teh.

V nadaljevanju smo se mimo Nove Gorice odpeljali do 10 km oddaljenega gostišča »Ošterija Žogica«, Soška cesta 52, 5250 Solkan, kjer smo si privoščili izdatno in okusno kosilo.

Po kosilu pa smo se z avtobusom odpeljali do Športnega centra Šempeter – Vrtojba, Polje 5, 5290 Šempeter pri Gorici, kjer smo se ob 18. uri udeležili osrednje proslave pod imenom »Pod eno streho« ob državnem prazniku Dnevu suverenosti in 33. obletnici odhoda zadnjega vojaka JLA iz Slovenije, ki sta jo pripravila ZVVS in ZPVD Sever v sodelovanju z Vlado RS, MORS, MNZ in občino Šempeter – Vrtojba.

V kulturnem delu programa, ki ga je povezovala režiserka in scenaristka Samanta Kobal so kot pevci in igralci nastopali dijaki filmske smeri Gimnazije Nova Gorica in dijaki Dijaškega doma Ivana Cankarja ter Policijski orkester v polni sestavi, pod vodstvom dirigenta Tomaža Kmetiča.

Med vidnejšimi udeleženci slovesnosti so bili: Milan Kučan, nekdanji predsednik Republike, Dr. Robert Golob, slavnostni govornik predsednik Vlade R. Slovenije, Mag. Milan Turk, župan Občine Šempeter-Vrtojba, Mag. Boštjan Poklukar, minister za notranje zadeve, Mag. Borut Sajovic, minister za obrambo, Dr. Martin Premk, poslanec GS in predsednik Odbora za obrambo DZ RS, Mag. Senad Jušić, Generalni direktor Policije (GDP), Generalpodpolkovnik Robert Glavaš, specialist, Načelnik generalštaba SV, Dr. Boris Žnidarič (op.a: med osamosvojitveno vojno pomočnik ministra za notranje zadeve, namestnik poveljnika slovenske policije, član KORS, nazadnje je poveljeval načrtovanju in izvajanju operativne akcije odhoda JLA iz Slovenije skozi Luko Koper med 20. in 25. oktobra 1991), prisotni so bili tudi vsi aktualni predsedniki in večina članov vodstev članic KODVOS in številni drugi gostje.

V popolnoma polni dvorani so po svečanem prihodu praporščakov iz vseh članic KODVOS na prizorišče in zaigrani himni je prisotno publiko v pozdravnem govoru najprej nagovoril Mag. Milan Turk, župan Občine Šempeter-Vrtojba.

Kot slavnostni govornik je nato nastopil Dr. Robert Golob, predsednik Vlade R. Slovenije, ki je po uvodnem pozdravu dejal, da so veliki koraki pomembni, ko gre za državo, še pomembnejše pa je to, da jih napravimo po lastni svobodni izbiri in suvereno. Poudaril je: *»Danes, ko gledamo nazaj, lahko mirno rečemo, da so bili naši takratni koraki pravi. Najprej z odločitvijo na plebiscitu, z osamosvojitvijo in nato odločno obrambo države pred tistimi, ki so nas želeli zadržati v mraku. Zadnje dejanje – odhod tuje vojske – pa se je odvijalo prav na današnji dan pred 33 leti. Vse to je pripomoglo, da smo dejansko uresničili svoj stoletni sen. Naučiti se vsega tistega, kar nam je zgodovina stoletja odrekala – miru, svobode, napredka in blaginje. 25. oktober 1991 je dan, ko je zadnji vojak JLA zapustil naše ozemlje, je tisti mejnik, ko smo kot država dosegli dejansko suverenost, polno avtonomijo, za katero smo si prizadevali dolga leta«.*

Premier se je zahvalil tudi vojakom, miličnikom in civilistom, ki so pred 33 leti, v tistih najtežjih trenutkih tvegali svoja življenja rekoč: *»Hvala Zvezi veteranov in Združenju Sever. Gre za organizaciji, ki združujeta tedanje pripadnike Teritorialne obrambe in Milice pa tudi pripadnike Narodne zaščite in Civilne zaščite. Skupaj štejeta več kot 30.000 članov. Svoboda, suverenost in samostojnost bi brez vašega poguma in predanosti ostale le pojmi, ki veljajo za nekatere druge, ki smo jih dotlej z zavidanjem opazovali prek naših zahodnih in severnih meja,«* je povedal premier in dodal, da je Slovenska vojska bila in bo tudi v prihodnje ključni steber slovenske državnosti. Poudaril je tudi: *»Zato je prav, da v prihodnjih letih odločneje povečamo sredstva za modernizacijo tako vojske kot tudi vseh aspektov civilne zaščite in reševanja,«* ter v nadaljevanju navedel primer postavitve nove bolnišnice

Petra Držaja, ki ne bo le edinstvena vojaška ustanova, temveč bo omogočala kakovostne zdravstvene storitve celotni družbi.

Premier je svoj govor sklenil z besedami: *»Današnji praznik je opomnik, da je mirna in varna prihodnost mogoča za vse, ko smo enotni in močni. Naj bo človeškost tista magična beseda, ki nam bo pomagala sprejemati odločitve pri vseh naših nadaljnjih, še tako majhnih ali pa na videz nepomembnih korakih v prihodnosti. Slovenija, iskrene čestitke ob dnevu suverenosti!«*

Po zaključku slovesnosti je v sosednji dvorani sledilo družabno srečanje vseh udeležencev proslave s pogostitvijo. Polni vtisov in zadovoljstva s potekom res prijetne strokovne ekskurzije s kombinirano udeležbo na osrednji proslavi ob Dnevu suverenosti smo se nato napotili domov na Gorenjsko.